

Бедій С.О.,
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник - Драган І.О., д. н. держ. упр., проф.,
завідувач кафедри права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»

Національна безпека України крізь призму формування нового світового порядку

Національна безпека України є важливою складовою загальної системи стабільності та міжнародної безпеки. Сучасний світ переживає період значних геополітичних змін та трансформацій, що впливають на взаємовідносини між країнами та формування нового світового порядку. У цьому контексті важливо аналізувати вплив глобальних тенденцій на національну безпеку України та розглядати її через призму формування нових геополітичних реалій.

В Україні державна безпека є лише одним із напрямів у сфері національної безпеки. При цьому варто наголосити, що зазначений напрям має ключове значення для забезпечення національної безпеки загалом, тому саме державні органи організують і безпосередньо забезпечують національну безпеку. Незабезпечення належного рівня державної безпеки загрожує руйнуванням чинної системи національної безпеки, громадянською війною та масовою загибеллю населення.

Національна безпека — здатність країни своєчасно виявляти, запобігати і нейтралізувати реальні та потенційні загрози національним інтересам. Забезпечення національної безпеки здійснюється за умови пріоритетності національних інтересів, необхідності своєчасного вжиття заходів, адекватних характеру і масштабам загроз цим інтересам, і ґрунтується на засадах правової демократичної держави [1]. Забезпечення національної безпеки передбачає уважне визначення та реалізацію національних інтересів. Це включає захист територіальної цілісності, забезпечення економічної стабільності, захист прав і свобод громадян, а також зміцнення міжнародного впливу країни.

Ефективна система національної безпеки передбачає розвинену інфраструктуру розвідки та аналізу, яка здатна своєчасно виявляти потенційні загрози. Крім того, важлива роль належить проактивним заходам для запобігання можливим негативним сценаріям. Країна повинна бути готовою вживати ефективні заходи для нейтралізації реальних або потенційних загроз. Це може включати в себе як дипломатичні, так і військові заходи, а також заходи з кібербезпеки.

Забезпечення національної безпеки у глобалізованому світі також вимагає співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями. Обмін інформацією, спільне вирішення проблем та участь у міжнародних альянсах можуть значно підвищити ефективність системи національної безпеки. Загалом, забезпечення національної безпеки ґрунтується на комплексному та системному підході, що об'єднує елементи внутрішньої та зовнішньої політики, враховуючи при цьому пріоритетність національних інтересів та принципи демократії та правової держави [2].

Вплив війни на національну безпеку України є значною і складною проблемою, яка відчутно відобразила себе на всіх аспектах суспільного життя країни. Війна на території України, внаслідок агресії Російської Федерації, спричинила значні втрати людських життів, знищення міст і сіл, тимчасову втрату контролю над певними територіями та загрозу національній територіальній цілісності. Війна призвела до гуманітарної кризи зі значними переселеннями людей, збільшення кількості внутрішнього переміщення населення, руйнуванням інфраструктури, економічними втратами та іншими соціальними проблемами.

Війна змусила Україну зміцнити свої оборонні потужності, переглянути оборонну політику та розрахунки, щоб забезпечити безпеку країни. Війна в Україні призвела до перегляду геополітичних позицій інших країн, викликавши реакцію міжнародного співтовариства та активізацію партнерських відносин з Україною [3]. Необхідною є гнучка та стратегічна політика, спрямована на зміцнення національних інтересів та забезпечення стабільності в умовах глобальних змін. Важливо враховувати та адаптуватися до нових реалій геополітичного ландшафту, де взаємодія між країнами та регіонами може мати суттєвий вплив на національну безпеку.

Україна повинна активно розвивати міжнародні партнерства та участь в міжнародних організаціях, щоб сприяти зміцненню своєї позиції в світі та знаходити спільні рішення глобальних викликів. Розбудова сильної економіки, акцент на інновації та забезпечення стійкості у всіх сферах суспільства є також ключовими елементами для забезпечення національної безпеки України в нових геополітичних умовах.

Запобігання конфліктам, дипломатичні ініціативи та спільні зусилля сприятимуть побудові стабільного світового порядку, де Україна зможе ефективно захищати свої інтереси та зберігати національну безпеку. Для забезпечення стабільного світового порядку та зміцнення національної безпеки України важливо розвивати та удосконалювати такі напрями: Україна повинна активно розвивати міжнародні партнерства та альянси, які сприяють спільним інтересам і забезпечують взаємну підтримку в глобальних справах. Важливо будувати довіру та співпрацю з іншими країнами на основі взаємоповаги та

взаємопорозуміння. Забезпечення національної безпеки також передбачає посилення обороноздатності. Модернізація збройних сил, підвищення ефективності військових структур та розвиток кібербезпеки є ключовими аспектами [4].

Загальний висновок полягає в тому, що національна безпека України у контексті формування нового світового порядку потребує комплексного та цілеспрямованого підходу. Забезпечення миру, ефективної дипломатії та співпраці на міжнародному рівні є важливими складовими для зміцнення національної безпеки та розбудови стабільного світу. Україна, виступаючи у складному глобальному середовищі, може визначити себе як конструктивного та активного учасника міжнародної спільноти, спрямованого на спільні цілі миру, стабільності та взаємодії. Розбудова діалогу, співпраця та взаєморозуміння є основними складовими успішного подолання викликів сучасності та забезпечення національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Ситник Г.П. С41 Виклики національній безпеці у контексті формування нового світового порядку: курс лекцій / Г.П.Ситник. К: ТОВ "САК Лтд.", 2023. 103 с.

2. Янчук А.О. Особливості вдосконалення нормативно-правового забезпечення державної безпеки України у сучасних умовах. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Юридична»*. 2016. Випуск. 1. С. 342–355.

3. Серьогіна Н.О. Теоретико-методологічний аналіз співвідношення понять «національна безпека», «державна безпека» та «продуктивна зайнятість». *Електронне наукове видання «Публічне адміністрування та національна безпека»*. 2020. URL: <https://doi.org/10.25313/2617-572X-2020-5-5994>.

4. Козьяков І. Законодавче визначення державної безпеки: проблеми теорії та практики. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. No 9. С. 160–164. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/9/27.pdf>.

Особливості діяльності служб оборони і безпеки України в контексті євроатлантичної інтеграції

Стратегічною метою зовнішньої і безпекової політики України є набуття членства в Організації Північноатлантичного договору. Зважаючи на це, важливим кроком на шляху до євроатлантичної інтеграції стало підписання 30 вересня 2022 року заявки на пришвидшений вступ до Альянсу. Однак, щоб процес входження до НАТО став можливим, Україна повинна відповідати базовим вимогам, які передбачають здатність складових сектору безпеки та оборони використовувати загальні доктрини, процедури або обладнання країн - членів Північноатлантичного Альянсу.

Національна поліція та Національна гвардія є головними силами для забезпечення громадського порядку та безпеки, а отже, і стабільності регіонів. За словами пані Мері Акопян, враховуючи, що НАТО має великий досвід управління кризовими ситуаціями та проведення стабілізаційних операцій, обмін досвідом з питань проведення стабілізаційних дій правоохоронного характеру є взаємовигідним перспективним напрямком співпраці.

Враховуючи те, що специфікою оперативних (службово - бойових) дій Національної гвардії України, як складової сектору безпеки та оборони, за надзвичайного і воєнного станів є участь у стабілізаційних операціях (діях), неабиякої актуальності набуває дослідження питань організації та здійснення діяльності НАТО в рамках операцій з підтримання миру та забезпечення стабільності в кризових регіонах на прикладі стабілізаційних дій правоохоронного характеру [1].

На сьогодні, основні зусилля МВС зосереджуються на забезпеченні безпечного середовища для існування та розвитку вільного суспільства та розвитку України як безпечної європейської держави, в основі якої лежать інтереси її громадян. Пріоритети розвитку системи МВС знайшли своє відображення в стратегічних цілях Річної національної програми Україна-НАТО та Цілях Партнерства Процесу планування та оцінки сил Програми НАТО «Партнерство заради миру» [2].

В контексті цього, варто відзначити, що успішність будь-якої діяльності, в тому числі, залежить від рівня знань і навичок персоналу, тому належне навчання та підготовка командирів (начальників) і особового складу підрозділів має велике значення для забезпечення ефективної організації та проведення стабілізаційних дій правоохоронного характеру. З огляду на даний факт, посилаючись на практичний досвід і знання набуті під час багатонаціональних операцій протягом останніх двох десятиліть, Корпус карабінерів Італії запропонував проєкт створення Центру передового досвіду НАТО з удосконалення кваліфікації зі стабілізаційних дій правоохоронного характеру, який з 2014 року розпочав своє функціонування в єдиній системі Центрів передового досвіду країн - членів НАТО.

Визначальна роль даного Центру передового досвіду у сфері стабілізаційних дій правоохоронного характеру полягає в тому, щоб надати керівникам та підрозділам НАТО і країн-партнерів можливість покращити свою освіту та підготовку, допомогти досягти оперативної сумісності, розробляти доктрини і стандарти, аналізувати отримані уроки, посилити взаємодію та співпрацю, а також перевіряти та підтверджувати концепції шляхом експериментів.

НАТО у 2022 році надало медичне обладнання для лікувальних закладів системи МВС. Одна із головних цілей гуманітарної акції Альянсу – забезпечити українських медиків сучасною апаратурою для більш мобільного та технологічного реагування на кризові ситуації, особливо в подоланні Covid-19. Так, Євроатлантичний координаційний центр реакції на катастрофи (EADRCC) штаб-квартири НАТО направив у відомчі медзаклади міністерства внутрішніх справ України чотири мобільні рентгенівські апарати, три камери ISOARK для транспортування пацієнтів та 50 переносних концентраторів кисню. Загальна вартість отриманої допомоги – €500 тис [3].

Подальше співробітництво та розбудова спроможностей щодо медичної та психологічної реабілітації українських правоохоронців та членів їх сімей є одним з найважливіших напрямків двосторонньої співпраці між МВС України та НАТО. Переоснащення та реформування відповідно до стандартів НАТО залишалися одним із пріоритетних напрямів діяльності Національної гвардії України. Це спрямоване на виконання головного завдання, яке прописане у річній національній програмі Україна-НАТО на 2025 рік, а саме – Нацгвардія боєздатна та спроможна виконувати завдання за призначенням.

Список використаних джерел

1. Євроатлантична інтеграція України. Офіційний вебсайт Національної гвардії України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ngu.gov.ua/yevroatlantychna-integraciya-ukrayiny/>
2. Євроатлантична інтеграція. Офіційний вебпортал Національної поліції України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.npu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-integraciya/yevroatlantichna-integraciya/prioritetni-zavdannya-ta-zahodi>
3. Медичні заклади МВС отримали від НАТО технічну допомогу. Офіційний вебпортал Міністерства внутрішніх справ. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/medicni-zakladi-mvs-otrimali-vid-nato-technicnu-dopomogu>

Структурна динаміка фінансових потоків України в умовах війни: роль та внесок зарубіжних партнерів

У роки війни, фінансові потоки стають не лише ключовим елементом економічного життя, але й важливою складовою національної безпеки. Україна, яка зіткнулася з російською агресією, не уникала впливу на свою фінансову систему. Структурна динаміка фінансових потоків у країні під час військового конфлікту відображає складну картину змін у функціонуванні економіки та фінансової сфери, яка показує зміну пріоритетів джерел наповнення Державного бюджету України і підсилює значення ролі фінансової допомоги зарубіжних партнерів у формуванні та регулюванні фінансових потоків України.

Умови війни суттєво підвищують залежність держави від зовнішнього фінансування та внутрішніх заощаджень. Хоча основними джерелами доходів у структурі державного бюджету залишаються податки та збори, проте в сучасних умовах значну частку складають міжнародні кредити, гранти та кошти виручені від продажу облігацій, включаючи військові.

Україна потребує невідкладної та сталої фінансової допомоги від міжнародних партнерів, а також підтримки у проведенні реформ, спрямованих на поліпшення бізнес-середовища та спонукання економічного зростання. Крім того, важлива допомога необхідна для відновлення пошкодженої та зруйнованої інфраструктури.

Україна зацікавлена у міжнародній підтримці і співпраці, тому Міністерство закордонних справ усіяко підтримує зовнішньоекономічні відносини з партнерами і сприяє проведенню структурних реформ для залучення фінансової підтримки для України (рис.1) [1].

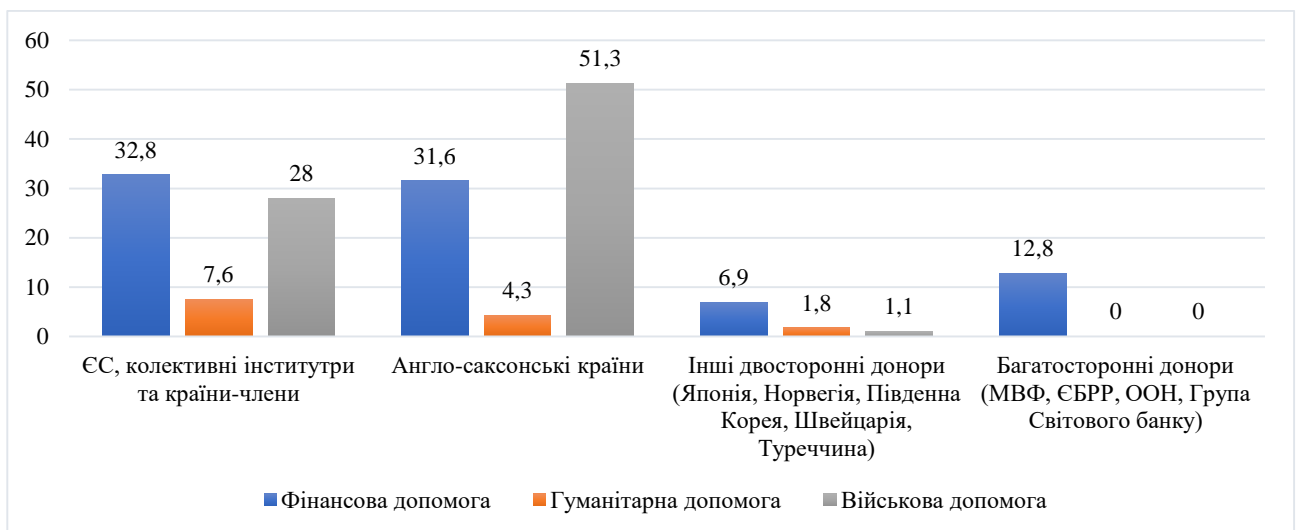

Рис. 1. Структура розподілу фінансових, військових та гуманітарних зобов'язань від держав-союзниць у період 24.01.2022-31.05.2023 у млрд євро

Джерело: [2].

З діаграми видно, що фінансову підтримку надають як країни Європейського Союзу, так і країни англосаксонського світу, а також інші донори. Найбільшу частку фінансування складають англосаксонські країни, зокрема США, які спрямували 24,3 млрд євро, а також колективні інститути ЄС (27,3 млрд євро), Єврокомісія і Рада (25,3 млрд євро). Японія лідирує серед інших донорів, надаючи 5,6 млрд євро, слідом йде Група Світового банку з 6,8 млрд євро та МВФ з 3,2 млрд євро. У гуманітарній сфері країни-члени ЄС спрямували 5,5 млрд євро, а США та Японія відповідно 3,6 млрд євро та 1 млрд євро. У військовій сфері найбільшими партнерами України є країни-члени ЄС (28 млрд євро), колективні інститути ЄС та Європейський фонд миру (по 5,6 млрд євро), США (42,8 млрд євро), Великобританія (6,6 млрд євро) та Норвегія (1 млрд євро).

Оцінювати фінансову допомогу від держав в грошовому еквіваленті важко, оскільки кожна країна володіє різним значенням показника ВВП. Незначна на перший погляд сума виражена в доларах США може становити вагомий відсоток по відношенню до виробленого ВВП країни за рік. Така ситуація притаманна країнам, близьким за географічним положенням до України. Вони як ніхто інший сприймають

російський наступ як серйозну загрозу, тому не зважаючи на відносно невеликий ВВП країни, виділяють вагому частину своїх надходжень на фінансування воєнних та гуманітарних потреб України (табл. 1).

Таблиця 1

Частка допомоги від іноземної країни по відношенню до розміру її ВВП

№	Країна	Частка допомоги від іноземної країни,% ВВП
1.	Естонія	1,26
2.	Латвія	1,09
3.	Литва	0,95
4.	Польща	0,68
5.	Словаччина	0,63
6.	Данія	0,51
7.	Нідерланди	0,44
8.	Фінляндія	0,44
9.	Болгарія	0,31
10.	Чехія	0,36

Джерело: [2].

З таблиці можна зробити висновок, що країни Балтії надають найвагомішу частку фінансової допомоги України в порівнянні з розміром їх ВВП. Польща та Словаччина також надають вагому фінансову підтримку. Згідно з оновленими даними (лютий 2024 року) Ukraine Support Tracker, нинішній процес виділення коштів відрізняється тим, що країни оголошують багаторічні пакети допомоги, які складаються з фондів, що накопичують кошти для України та розподіляють їх у визначені цілі, такі як поставки зброї або бюджетна підтримка. Однак основним ризиком цього підходу є затримка фінансування на етапі виділення. Такі довгострокові зобов'язання дають країнам-донорам можливість краще планувати розподіл та доставку допомоги у визначені сфери [3]. Ці програми можуть виділяти кошти як на поточний, так і на майбутні фінансові роки. На відміну від цього, короткострокова допомога передбачає виділення коштів партнерами протягом наступного фінансового року. Варто також враховувати різницю в тривалості фінансового року у різних країнах.

Аналіз фінансової підтримки показує, що Україна має широкий спектр міжнародних партнерів, які готові надавати допомогу. Важливою особливістю нового методу виділення коштів є оголошення багаторічних пакетів допомоги, що дозволяє краще планувати розподіл та поставку коштів на визначені сфери, але також може призвести до затримок у фінансуванні на початкових етапах. Загалом, для успішного подолання викликів Україні потрібна не лише фінансова підтримка, а й ефективне управління та реалізація реформ. Співпраця з міжнародними партнерами, спрямована на досягнення цих цілей, є ключовим чинником у забезпеченні стійкого та сталого розвитку України.

Список використаних джерел

1. Міжнародне співробітництво. *Міністерство фінансів України*. 2024. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodne-spivrobitnictvo>
2. Finance.ua. Скільки та від кого Україна отримала допомоги в 2023 році. Внесок союзників у перемогу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://finance.ua/ua/goodtoknow/dopomoga-ukraini-2023>
3. Ukraine Support Tracker – Methodological Update & New Results on Aid “Allocation” (Febr. 2024) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ifw-kiel.de/fileadmin/Dateiverwaltung/Subject_Dossiers_Topics/Ukraine/Ukraine_Support_Tracker/Methodological-Update-Feb-2024_UST.pdf

Етапи становлення системи логістичного забезпечення формувань Національної гвардії України

Наслідки анексії Криму та неодноразових спроб захоплення Луганської та Донецької областей, а також повномасштабної війни з російською федерацією за останній час лише прискорили імплементацію України в НАТО. Разом з тим, на сьогодні залишається питання щодо проведення суттєвих змін у структурі складових сил сектору безпеки і оборони нашої держави, завданнях та системі поглядів на роль і місце складових, що в свою чергу в кінцевому результаті має відповідати ряду вимог Альянсу. Не винятком є частини і підрозділи Національної гвардії України (НГУ) [1], а також формування НГУ, які можуть створюватись для вирішення поставлених завдань.

Отриманий величезний бойовий досвід на фоні застосування тактики, озброєння та військової техніки країн НАТО дає змогу поступово підвищувати якість виконання бойових завдань щодо відсічі збройної агресії [2].

З іншого боку не варто забувати, що наслідки війни в подальшому також можуть стати причиною виникнення надзвичайних ситуацій (НС) на техногенних об'єктах України, що в свою чергу потребуватиме ліквідації їх наслідків. Як приклад до НС може призвести захоплення окупантами Запорізької АЕС з подальшим її мінуванням, застосування збройними силами РФ ракетного озброєння дальньої дії для знищення критичної інфраструктури нашої країни та ін.

Процес побудови системи логістичного забезпечення підрозділів НГУ під час участі у ліквідації наслідків НС може бути доволі складним оскільки на сьогодні у відповідних практиків з логістики відсутнє чітке уявлення щодо організації достатніх у логістичному відношенні умов для забезпечення повсякденної та службово-бойової діяльності підрозділів НГУ [1].

Разом з тим, існуючий науково-методичний апарат містить методи (методики) побудови системи логістичного забезпечення підрозділів у складі формувань Збройних Сил України і направлений на вирішення завдань при веденні загальновійськових воєнних дій.

На сьогодні залишається відкритим питання щодо набуття необхідних якостей та характеристик складу та можливостей органів управління, інфраструктури логістичного забезпечення (ЛЗ), сил логістики на різних рівнях. А сама система ЛЗ має відповідати особливостям, принципам та нормам організації ЛЗ країн партнерів, бути орієнтованою на пріоритет в забезпеченні матеріально-технічними засобами тактичного рівня, бути достатньою для забезпечення заходами та засобами ЛЗ підрозділів (угруповань) НГУ у їх повсякденній та службово-бойовій діяльності не зважаючи від зміни логістичної обстановки, враховувати можливість отримувати (надавати) засоби та послуги встановленої якості іншим складовим сил міжнародних операцій та ін.

Список використаних джерел

1. Євроатлантична інтеграція України. Офіційний веб-сайт Національної гвардії України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://ngu.gov.ua/yevroatlantychna-integracziya-ukrayiny/>
2. Офіційний сайт Збройних Сил України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.zsu.gov.ua/>

**Мороз Ю.Ю., д.е.н., професор,
професор кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державний університет «Житомирська політехніка»**

Активізація зайнятості в контексті забезпечення людського розвитку та національної безпеки України

В умовах військової агресії росії в Україні економіка держави і територіальних громад зазнали великих втрат як щодо обсягів господарської діяльності, так і національного багатства.

Серед основних причин таких загроз національній безпеці – це зниження зайнятості населення та зростання рівня безробіття внаслідок закриття бізнесу та руйнування його майнової бази. При цьому, відбулося внутрішнє переміщення населення, що призвело до зміни структури господарської діяльності та попиту і пропозиції на робочу силу.

Через російську агресію Україна втратила майже 20 % території, 30 % економіки і 3,5 млн робочих місць, майже 5 млн осіб стали внутрішніми переселенцями, понад мільйон чоловіків було мобілізовано до лав збройних сил України, які не беруть активної участі в економічній діяльності. За даними ООН з країни виїхали 6,2 млн українців [8]. Війна призвела до зниження рівня доходів, зменшення купівельної спроможності населення, більше як 7 млн осіб опинилися за межею бідності. Праця в умовах воєнного стану пов'язується з великою кількістю нових, в тому числі смертельно небезпечних, чинників, що призводять до погіршення умов праці в усіх видах економічної діяльності.

Все це негативно позначається на функціонуванні ринку праці в аспекті зниження зайнятості та збільшення кількості безробітних. Людський капітал – це запорука майбутнього України, а безпека людини – це безпека країни [6]. Для того, щоб людина була економічно незалежна, вона має бути включена в трудове життя.

В законодавстві термін зайнятість визначено як не заборонену діяльність осіб, пов'язану із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [2].

Для залучення до роботи українців, які виїхали за межі країни, внутрішніх переселенців, людей, які зараз перебувають в збройних силах України, а після війни повернуться до цивільного життя, і значної кількості осіб, які знаходяться в тіньовому секторі, та людей, які втратили функціональність, держава і роботодавці повинні використовувати різноманітні форми підтримки зайнятості.

Однією із форм підтримки зайнятості є розвиток в Україні посередництва у працевлаштуванні, особливо для осіб, які стали внутрішніми переселенцями, виїхали як біженці і мають намір повертатися, та демобілізованих з лав Збройних сил України і осіб з інвалідністю.

Посередництво у працевлаштуванні – це допомога в рекрутингу і відборі працівників для бізнесу. Ці послуги має виконувати Державна служба зайнятості України за наступними формами:

- відкрите посередництво – індивідуальний підбір наявних на ринку праці пропозицій конкретній особі;
- напіввідкрите посередництво – посередник у працевлаштуванні вивчає пропозиції про наявність робочих місць, здійснює відбір кандидатів та представляє їх господарюючій структурі, яка має потребу в працівниках;
- закрите посередництво – інформація про пропозиції роботи надається тільки особам, які за даними відбору відповідають вимогам на працевлаштування;
- біржі праці – організовані зустрічі між роботодавцями і особами, що потребують роботи за участі консультантів з професійної орієнтації;
- ярмарки вакансій – дозволяють здійснювати безпосередній контакт між представниками бізнесу і особами, що шукають роботу з можливістю проведення кваліфікаційних бесід та вивчення інформації про потенційних кандидатів на роботу;
- реабілітаційні центри для працевлаштування людей, які постраждали від війни, були в окупації, брали участь в бойових діях;
- створення державних і комунальних підприємств для осіб з інвалідністю з облаштуванням розумних робочих місць та забезпечення працівників соціальним супроводом, персональними асистентами, перекладом жестовою мовою.

При цьому, ці послуги мають надаватися не шляхом інформування, вивчення, консультування, а в процесі безпосереднього виконання вищезгаданих конкретних робіт для роботодавців і тих, хто потребує роботи.

Значні проблеми в системі зайнятості виникають через труднощі професійного становлення, що потребує якісного професійного консультування. До таких труднощів слід віднести: професійне самовизначення; подолання невпевненості та пошук раціонального вибору професійної діяльності; знаходження особистісного сенсу у професійній праці; пошук можливості самореалізації у професії; психологічні проблеми підвищення кваліфікації і професійного зростання; зміна професійної поведінки і стратегії діяльності; подолання професійної стагнації, криз, конфліктів у трудовій діяльності; відпрацювання стратегій оптимальної професійної тактики; подолання деструктивних моментів у професійному житті тощо [1].

Професійне консультування має свої особливості для різних соціально-вікових груп населення.

Так, для учнівської молоді воно повинно відбуватися у вигляді профорієнтаційної роботи шкільних профорієнтаційних центрів та державної профорієнтаційної політики за допомогою таких підходів:

- інформаційний – полягає у забезпеченні різноманітною достовірною інформацією про сучасні професії, навчальні заклади та роботодавців (організація освітніх виставок, днів відкритих дверей, ярмарків вакансій, зустрічей з представниками закладів освіти та підприємств, презентацій, семінарів з профорієнтаційною тематикою; видання довідників, публікація статей та відеоматеріалів; створення сайтів з інформацією про освітні заклади, спеціальності, професії, стан ринку праці);
- діагностико-консультаційний – спрямований на встановлення відповідності інтересів, здібностей, особистісних якостей, мотивації, тому чи іншому виду діяльності шляхом зіставлення особливостей учня або студента та вимог до професій (інтерв'ю-співбесіда, анкетування, профорієнтаційні тести, профорієнтаційне та психологічне консультування);
- розвиваючий – забезпечує формування різноманітних знань, умінь і навичок, необхідних для опанування тієї чи іншої професії та успішного працевлаштування (профорієнтаційні тренінги та майстер-класи, ділові ігри, тренінги особистісного зростання, тренінги підвищення навчальної та трудової мотивації);
- активізуючий – покликаний формувати внутрішню готовність до самостійної і усвідомленої побудови свого професійного життєвого шляху (психологічна підготовка особистості до визначення своєї позиції й прийняття самостійного рішення щодо професійного самовизначення).

Професійне консультування студентської молоді являє собою тривалий процес, який повинен бути спрямований на пізнання та розуміння індивідуальності студента, щоб запропонувати йому відповідні програми та інструменти професійного самовизначення, професійного становлення, побудови професійної кар'єри, а також подальшого працевлаштування. Для якісного забезпечення професійного консультування студентської молоді доцільно розвивати в університетах мережу центрів кар'єри та працевлаштування як майданчиків для комунікації здобувачів освіти і випускників з роботодавцями. Основними напрямками роботи таких центрів повинно бути: надання консультацій та інформації про ринок праці; організація профорієнтаційної роботи; підготовка до пошуку роботи; допомога у знаходженні роботи; розвиток навичок та компетентностей; забезпечення можливостей для стажування та практики.

В контексті профорієнтаційної діяльності для молоді цікавим є досвід Великобританії, де головним координуючим органом є служба зайнятості молоді, яка складається з більш як 3,6 тис. консультантів та їх помічників. Підготовка спеціалістів у цій сфері проводиться з 1949 р. Політика зайнятості у Великобританії спрямована і на розвиток наявної системи професійного навчання та працевлаштування, поширення інформації про ринок праці та існуючі вакансії за сприяння Job-Search Assistance (Служби сприяння працевлаштуванню), застосування низки комплексних заходів щодо сприяння працевлаштуванню випускників освітніх закладів [5].

Професійне консультування на віковому етапі зрілості носить особливий характер, оскільки передбачає переоцінку особистістю смислотворювальних мотивів, її прагнення узгодити свої реальні можливості з мотивами та актуальними цілями. Для цієї вікової категорії воно може здійснюватися через створення спеціальних консультаційних центрів. Безумовно, базовими установами, які надають дорадчі послуги у сфері працевлаштування, повинні залишатися державні центри зайнятості. В цьому контексті до їх завдань належить профілювання пошукача роботи та розробка індивідуального плану працевлаштування як спільної програми дій фахівця центру зайнятості та безробітного, спрямованих на пошук підходящої роботи. Важливим є супроводження фахівцем траєкторії реалізації плану до його повного впровадження. Загалом, держава повинна мотивувати професійну підготовку працівників протягом всього життя з метою підвищення кваліфікації чи навчання іншої професії, що значно підвищує шанси працевлаштування за умови зміни кон'юнктури ринку праці.

Для вирішення потреб працевлаштування важливу роль необхідно відводити можливостям для перепідготовки та підвищення кваліфікації осіб, які потребують роботи. На сьогодні потреби роботодавців не збігаються з освітою та навичками потенційних працівників, що вимагає від держави і бізнесу активних дій в сфері перенавчання та підвищення кваліфікації.

У бізнесу виникають складнощі у пошуку працівників внаслідок падіння кількості активних пошукачів роботи, яке відбувається одночасно з ростом кількості вакансій. Після війни потреба в працівниках

зростатиме ще більше. Ринок праці в післявоєнний період буде мати додаткову потребу в 4,5 млн працівників.

Варто зазначити, що безробітний як суб'єкт навчання має свої особливості, зумовлені віком, освітою, досвідом, потребами щодо професійної самореалізації в умовах сучасного ринку праці.

Євроінтеграційний вектор розвитку України повинен враховувати політику ЄС у сфері зайнятості, яка спрямована на створення гнучкої системи професійного навчання, яка б готувала працівників відповідно до сучасних вимог господарства та була здатною швидко й ефективно перенавчати безробітних. У багатьох країнах ЄС здійснюється пряме цільове фінансування створення і функціонування центрів професійної підготовки та перепідготовки на підприємствах [5]. Особливо необхідно звернути увагу на максимально можливе залучення біженців в український бізнес на умовах дистанційного працевлаштування, зокрема в сфері жіночої зайнятості. Це може бути основою повернення біженців в Україну.

Однією з важливих проблем на ринку праці в умовах тіньової зайнятості та низьких доходів працівників є недостатня зацікавленість або незацікавленість взагалі найманого персоналу у результатах діяльності суб'єктів господарювання, на яких вони працюють.

Саме серед передумов повернення біженців в Україну, крім завершення війни, важливе значення мають економічні фактори – наявність добре оплачуваної роботи та вищий рівень життя. Тому, для активізації зайнятості та стимулювання працівників, власникам бізнесу необхідно розглядати можливості застосування окремих систем участі персоналу у прибутках і власності суб'єктів господарювання.

Сутність залежності доходів працівників від результатів господарювання бізнесу в тому, що за рахунок визначеної власником частки прибутку формується фонд заохочувальних доходів, з якого найманий персонал отримує регулярні виплати.

Для забезпечення більш стійких зв'язків найманих працівників з результатами діяльності суб'єктів господарювання необхідно пов'язати інтереси персоналу з формуванням власності. Такий підхід дозволяє залучити працівників до участі не тільки в розподілі прибутку, виділеного власником для споживання, а і в забезпеченні розвитку бізнесу щодо зростання його вартості.

За умови залежності доходів працівників від окремих джерел і з фонду оплати праці та участі в прибутках значно підвищиться мотиваційний аспект зайнятості та створення бази для розвитку бізнесу територіальних громад і держави.

Серед форм активізації зайнятості має бути право працівника використовувати будь-яке власне майно на робочому місці з компенсацією його вартості. Це повинні бути не тільки інструменти, а будь-які майнові об'єкти необоротних і оборотних активів. При цьому, компенсація за використання майна не може вважатися додатковим благом для оподаткування ПДФО.

Основою економіки України можуть стати домогосподарства (домоекономіка). Для цього потрібно створити всі можливості кожному домогосподарству вільно займатися економічною діяльністю без реєстрації ФОП з поданням річної податкової декларації. На кожную дитину, яку забезпечує родина, повинні повертатися податки.

Забезпечення складного процесу активізації зайнятості в умовах повномасштабного військового вторгнення росії в нашу державу є найголовнішим завданням суспільства на загальнонаціональному і територіальних рівнях. Розширення зайнятості, зростання продуктивності праці, ліквідація тіньового ринку праці, подолання бідності, поліпшення людського капіталу, повинні забезпечити сталий розвиток економіки та її інтеграцію в Європейський економічний простір і, відповідно, національну безпеку держави.

Список використаних джерел

1. Вітківська О. І. Професійне самовизначення особистості і практичні аспекти професійної консультації. К. : Наук. світ, 2001. 92 с.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
3. Проект Закону України «Про освіту дорослих» від 22.02.2022 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=7039&conv=9>
4. Проект Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040 року. URL: <https://www.msp.gov.ua/projects/870/>
5. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна монографія / за наук. ред. д. держ. упр. Р. В. Войтович та К.В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.
6. Стратегія людського розвитку: Указ Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/225/2021#Text>
7. Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
8. Україні не вистачає 4,5 мільйона працівників. Як подолати дефіцит робочої сили? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/10/16/705494/>

Олексунь Н. О.,
аспірант, асистент кафедри міжнародних відносин
і політичного менеджменту
Солонець О. Р., студент 1 курсу групи НБ-9
Державний університет «Житомирська політехніка»

Геополітична безпека України в умовах воєнного стану

Геополітична безпека є дуже важливою складовою в будь який час. Оскільки світ дуже швидко рухається до ідеї глобалізації та співпраці в різних аспектах. Геополітична безпеку можна визначити як частину локальної глобалізації в певному регіоні (континенті). Та на шляху до глобалізації, мирного врегулювання конфліктів лежить неформальний поділ впливу на чолі з США та КНР. Інтереси цих країн визначають політику не певних країн локально, а вони глобально вирішують долю цілих континентів та ведуть активне полювання за ресурсами як природними так і інтелектуальними. Війна стала наслідком більш масштабного процесу, що розпочався практично із завершенням холодної війни. Цей процес іноді називають цивілізаційним розломом. Країни, що опинилися на «кордонах» цих коаліцій потрапляють під роздачу, що супроводжується війнами (Грузія, Україна) або конфліктами (не обов'язково збройними) меншого масштабу (окремі Балканські країни, країни Азії, Африки, Латинської Америки, що мечуться між умовним нейтралітетом і підтримкою одного з центрів сили) [1].

Україна стала заручником обставин в яких росія хоче відновити свою вагу в світі ностальгуючи за СРСР. А Україна визначившись з цінностями та розвитком до євроінтеграції та тісного співробітництва з країнами західної демократії. Можна сказати, що кров'ю і потом та озброївши свій народ захищає інтереси народу від маси прихильників центрального російського телебачення та псевдо експертів, які грають свої ролі захищаючи свої позиції та позиції влади, яка їх гарно фінансує.

Уроки під час російсько-української війни, які можна винести:

- Інцидент в Україні це не громадянська війна. Це війна між росією та Україною за зону впливу в Європі та демонстрування військової сили як аспекту стримування країни до намагань вступу в певні регіональні або світові організації, які країна-агресор вважає небезпечними.

- Норми міжнародного права є не дієвими під час війни і притягнення злочинців до відповідальності можливе лише тоді коли вони самі прийдуть до залу засідання суду. Немає певних механізмів, органів, які могли б діяти в кожній державі, наприклад здійснювати затримання та транспортування обвинуваченого до зали суду, незалежно на політику екстрадиції до певних порушень норм міжнародного права.

- Спроби налагодження конструктивних відносин з росією з боку, зокрема США (згадаємо «розморозку» за часів Дж.Буша-старшого та «перезавантаження» за часів Дж.Буша-молодшого), з боку Німеччини («економічна модернізація» за часів Г.Шрьодера та А.Меркель), з боку Франції (за часів Ф.Міттерана, Ж.Ширака та на початку каденції Н.Саркозі), зневажаючи при цьому імперську сутність кремлівських режимів (за всіх часів), а також успішна інтеграція росії — не без такої західної допомоги — у світову економіку сприяли її економічному зростанню, зміцненню стійкості, поширенню і посиленню політичного впливу на міжнародній арені та на безпекову ситуацію у світі шляхом, зокрема, штучного створення проблем і кризових явищ, пропонуючи при цьому власні послуги з їх розв'язання. Апогеєм всього цього стали війна з Грузією (2008р.), початок війни з Україною (2014р.), яка перетворилася на відкриту агресію 24 лютого 2022 р. [1].

- Аналізувати політику росії як від державних відомств так і пропагандистів. Тому що те, що офіційно недоречно може прозвучати від державних департаментів буде нормою для пропагандиста який так само читає методичку та можливо анонсує деякі процеси по відношенню до певних ситуацій в країнах. Це можуть бути як заклики так і «рекомендації» майбутніх кроків росії.

- Не забувати що війна в 21 ст. можлива не тільки в країнах близького сходу, Африки, а і в центрі Європи в зародку демократичних цінностей.

- Спостерігати за країнами в яких до цього часу процвітає соціалізм та тотальне невиконання міжнародного права та прав людини. Розробити певні ваги впливу для стабілізації та реформації цих країн, щоб долучити їх до збереження миру та безпеки в світі і дотримання прав людини.

- Країнам «домінантам» проводити агресивну політику щодо розповсюдження ядерної зброї, миттєво реагувати на висловлювання глав держав про можливе застосування даного виду зброї.

- Припинити виробництво, продаж та розробку зброї забороненої Женевськими конвенціями.

Проблеми в системах глобальної і регіональної безпеки:

- Діяльність міжнародних організацій ставиться під сумнів, а саме їхні механізми по врегулюванню криз та загроз. Наприклад санкції є не дуже ефективними тому що санкції накладають лише окремі країни а не всі учасники. Це дає змогу наприклад росії торгувати з Китаєм в обхід євро санкцій.

- Миротворчі сили ООН не можуть завіюватись одразу коли конфлікт розпочався або коли у сторін обмежене затишшя. Тоді який в їх сенс якщо вони не виконують свою функцію. Ці сили заходять тільки тоді коли конфлікт умовно безпечний та нормалізувався від неспроможності сил здійснити якісь успіхи військовим шляхом.

- Немає процедури виключення агресора з ради безпеки ООН як це було в Лізі націй, коли СРСР виключили за агресивну війну проти Фінляндії (Зимова війна 1939-1940).

- Почалася недовіра до США як до гаранта демократії і безпеки. Китай відновив свої посягання на Тайвань, війна в Ізраїлі. Штати з своєю політикою невтручання активували багато думок про те, що можна проводити політику експансії відносно без особливої небезпеки з сторони США.

В країнах Європи прослідковується занепокоєність чисельністю власних армій та їх оснащенням. Війна в Україні показала нові підходи до ведення бойових дій та до чисельності військ. Країни Європи протягом років зменшували чисельність військової техніки замінюючи її якістю. Та війна показала, що яка б у тебе технологічна техніка небула, вона всеодно є вразливою та може бути знищена ворогом. Тому країни НАТО активно нарощують виробництво техніки та боєприпасів, не тільки, щоб надавати їх Україні, а й забезпечити свої власні потреби. Війна показала дієвість пропаганди та фейків у медіа просторі та подекуди неспроможність органів державної влади відрізнити гарний фейк від реальної картини.

Війна в Україні є глобальною проблемою не тільки зараз коли іде війна, але й тоді, коли ця війна закінчиться. В будь якому випадку війни закінчуються переговорами, певними поступками тощо. Керівництву держави потрібно вже зараз активно розробляти основні засади зовнішньої політики щодо білорусі та росії, тому що політика ігнорування в даному питанні є недоцільною. В глобалізованому світі така політика погіршить становище України, тому що для трас атлантичних корпорацій неважливі конфлікти - важливі лише прибутки та нові канали збуту продукції.

Проведене дослідження підкреслює важливість співпраці між країнами незалежно від їх територіального розположення. Потрібно не ігнорувати політику сусідніх держав по відношенню до своєї країни та інших. Провести зміни в міжнародних організаціях які взяли на себе завдання підтримувати мир та безпеку в світі та створення дієвої інстанції по розшуку та притягнення до відповідальності злочинців які здійснюють злочини проти людства.

Список використаних джерел

1. Міжнародне безпекове середовище під час війни в Україні. Лекція. Центр Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/mizhnarodne-bezpekove-seredovyshe-pid-chas-viiny-v-ukraini-lektsiia> (дата звернення: 04.05.2024).

**Олексунь Н. О., аспірант,
асистент кафедри міжнародних відносин і політичного менеджменту
Ярмолюк І.Є., студентка I курсу, групи НБ7
Державного університету «Житомирська політехніка»**

Роль міжнародних організацій у регулюванні видобутку корисних копалин та гарантуванні екологічної стійкості як частини національної безпеки держави

Одним із напрямів національної безпеки держави є її екологічна безпека, під якою розуміють певний стан навколишнього середовища, коли гарантується запобігання погіршення екологічної ситуації та здоров'я громадян. Вона є важливою складовою національної безпеки бо від неї на пряму залежить існування людини та задоволення усіх її фізіологічних потреб. У наш час дуже важливими є такі проблеми екології, як забруднення повітря, води, ґрунтів, зміна клімату, вирубка лісів, надмірне використання природних ресурсів, а також вплив хімічних речовин та відходів на довкілля. Однією з вагомих проблем, яку людство може вирішити є наднормований видобуток корисних копалин. Сам процес видобутку та обробки складається з складних механізмів та етапів. Будь-який, видобуток корисних копалин, несе за собою наслідки для навколишнього середовища, ступінь загрози цих наслідків визначає вид самих копалин та способи їх видобутку, такі як шахти, свердловини та кар'єри. Не залежно від способу видобутку обов'язково повинна бути проведена рекультивация території, та на неї, на жаль, звертають дуже мало уваги.

Видобуток корисних копалин несе в собі загрозу для екологічної безпеки через вибухи, викиди пилу у повітря, руйнування гідросфери, осушення територій, забруднення певних ділянок води або суші (так як видобуток відбувається не лише на суходолі, а й у морях чи океанах) та може тягнути за собою зміну місцевого клімату, зменшення біорізноманіття тварин та рослин, виснаження ґрунтів, забруднення повітря та навколишніх територій пилом (у деяких випадках отруйним), забруднення води, тощо.

Також, найнеобхідніші корисні копалини такі як, нафта, вугілля, уран, горючі природні гази, руди є вичерпними, що означає що за певний період часу, вони просто закінчаться і людству доведеться шукати альтернативу у глобальних масштабах. Це також, може потягнути за собою масштабні війни за ресурси та дестабілізувати економічну ситуацію у всьому світі. Тож розуміючи гостру потребу вирішення цієї проблеми міжнародні організації вживають заходів[1].

Однією з таких організацій є Greenpeace. Це міжнародна неприбуткова організація, робота якої спрямована на захист довкілля та екології. Вона займаються такими питаннями як збереження лісів, боротьба з забрудненням океанів, захист тварин та перехід до відновлювальних джерел енергії. Ця організація проводить дослідження, громадські кампанії, просвітницькі заходи щодо важливості збереження екології. Greenpeace проводить масові акції протестів, блокує роботу нафтових платформ, залучає не байдужих до своєї діяльності, щоб звернути на цю проблему якомога більше уваги. Також співпрацює з урядами різних країн для зміни політики щодо енергетики та екології[4].

Також не байдужим до цієї проблеми є Фонд дикої природи (WWF). Методи його боротьби є більш радикальними. Фонд співпрацює з стейкхолдерами, приватними секторами та урядами країн для розробки сучасної стратегії сталого управління ресурсами та зменшення негативного впливу видобутку на довкілля, активно сприяє розвитку відновлювальних джерел енергії та енергоефективних технологій. Також Фонд дикої природи взяв на себе відповідальність за створення захищених територій, де видобуток корисних копалин обмежується [2].

Ще однією організацією яку ми розглянемо детально є Sierra Club, вона є однією з найбільших та найвпливовіших організацій США. У своїй діяльності вони використовують різноманітні стратегії такі як правова діяльність: організація може подати до суду для захисту природних ресурсів та зупинки невідповідного використання корисних копалин, проводять громадські кампанії: просвітницька діяльність має великий спектр охоплення, тому організація проводить інформаційні кампанії для підвищення свідомості про шкоду для природи та здоров'я людини, яку завдає видобуток корисних копалин. Sierra Club також як і інші організації підтримує розвиток джерел відновлювальної енергії [5].

Зокрема на вирішення даної проблеми спрямовують свої зусилля такі організації як: ЄС, ООН, Friends of the Earth, Міжнародна енергетична агенція, Amnesty International, Європейська агенція з охорони довкілля, Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії, Рамкова конвенція ООН зі зміни клімату [3]. Україна є членом таких міжнародних організацій по охороні довкілля: ООН, ЄС, EEA, IEA, UNFCCC та IRENA.

Загалом існує багато організацій які працюють у сфері екології. Кожна з них має мету та визначені методи протидії загрозам екології. Усі вони відрізняються своїм впливом на ситуацію, уряди країн та суспільство, але усі мають спільну ціль: збереження екології та запобігання екологічним катастрофам на нашій планеті.

Список використаних джерел

1. Іванова Т.В. Теоретико-методологічні засади політики врахування взаємодії всіх природних ресурсів в державі. *Державне управління: удосконалення та розвиток* №12. 2010. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=223> (дата звернення: 28.04.2024).
2. Про WWF. WWF-Україна | WWF ukraine. URL: <https://wwf.ua/about-wwf/about-wwf> (дата звернення: 01.05.2024).
3. Україна у міжнародних організаціях. *BVE*. URL: https://vce.gov.ua/Україна_у_міжнародних_організаціях (дата звернення: 01.05.2024).
4. Хто такі Грінпіс? *KARBON CNS*. URL: <https://karbon-cns.com.ua/uk/chim-zajmaiet-sya-grinpiis.html> (дата звернення: 01.05.2024).
5. SierraClub. Reinventing Power: America's Renewable Energy Boom (trailer) | Sierra Club Video, 2018. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xx4P2yOXDDs> (date of access: 01.05.2024).

**Попович Н.В., аспірант,
асистент кафедри національної безпеки, публічного управління
та адміністрування**
Дяков Д.С., студент 2 курсу, групи НБ-4
Державного університету «Житомирська політехніка»

Національна безпека як конституційна основа правової держави

Основний закон нашої держави визначає, що Україна - це суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. З перших слів, головного закону нашої держави ми розуміємо які складові формують Україну та без чого наша держава не здатна існувати. Правова держава - це така держава, у якій створюються умови для найбільш повного забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також для найбільш послідовної реалізації, за допомогою права, політичної влади з метою недопущення зловживань [1]. Забезпечення виконання цих умов покладається на різноманітні структури та гілки влади, котрі мають бути гарантом і джерелом влади народу та не вступати з народом у конфронтацію. В сучасних для України умовах зовнішньої стає очевидним, що, забезпечення суверенітету, незалежності, демократії та формування правової держави не можливе без комплексного забезпечення національної безпеки.

Національна безпека України - захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [2].

Однією з найважливіших функцій будь-якої правової держави є забезпечення безпеки своїм громадянам. Україна, знаходячись у складних геополітичних умовах, зазнає тиску з боку зовнішніх сил та внутрішніх викликів. В цьому контексті, конституційна основа національної безпеки набуває особливого значення. Згідно з Конституцією України, захист суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу країни є найвищим пріоритетом держави. Це означає, що уряд має не лише право, але й обов'язок вживати всіх необхідних заходів для захисту країни від зовнішніх агресорів та внутрішніх загроз.

Національна безпека України не обмежується лише аспектами оборони та безпеки від зовнішніх загроз. Вона також охоплює широкий спектр таких питань, як: економічна стабільність, енергетична безпека, боротьба з корупцією та злочинністю, забезпечення прав людини та свобод громадян. Справедлива, ефективна та розумна політика у всіх цих сферах є важливою складовою національної безпеки та ключовою умовою функціонування будь-якої держави, зокрема:

- Економічний розвиток і стабільність є важливими складовими національної безпеки, оскільки вони впливають на соціальну стабільність, рівень життя громадян та загальний добробут країни. Забезпечення ефективної економічної політики, в тому числі інвестиційної привабливості, розвитку підприємництва та збалансованого бюджету, є ключовими завданнями у забезпеченні економічної стійкості. Важливим, в нашій ситуації, є також забезпечення приходу іноземних інвесторів, що будуть зацікавлені в відкритті великих підприємств, які будуть забезпечувати постійне, стабільне надходження коштів до бюджету, створювати робочі місця та забезпечувати ринок товаром, що буде виготовлятися безпосередньо всередині країни. Також, це може бути корисним, в випадку, якщо на ринок матиме бажання зайти оборонна фірма, що зможе як забезпечувати своє існування виробництвом товару воєнного призначення, так і дасть змогу забезпечити збройні сили необхідним спорядженням, озброєнням в значно швидший, менш витратний спосіб. Прикладом, на жаль, невдалого заохочення інвесторів може бути перспектива відкриття патронного заводу у Житомирі, що могла-б втілитись у життя в 2021 році, проте, через низку несприятливих умов, інвестор відмовився від співробітництва. В подальшому, держава має використовувати усі можливості для забезпечення громадян роботою, заробітком, а збройні сили необхідним спорядженням.

- Енергетична безпека: забезпечення надійного та стабільного енергопостачання є важливим аспектом національної безпеки. Це означає, що люди та підприємства мають доступ до достатньої кількості енергії без перерв та відключень. Недостатнє енергопостачання може призвести до економічних та соціальних проблем, включаючи втрати виробництва, зниження життєвого рівня та загрози громадському порядку. Диверсифікація джерел енергії, це важливий принцип, який полягає в залученні різноманітних джерел енергії, таких як вугілля, природний газ, ядерна енергія, вітроенергетика, сонячна енергія та гідроенергетика. Диверсифікація допомагає зменшити залежність від одного джерела та забезпечує стійкість енергетичного сектора у випадку проблем з одним з джерел. Розвиток відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна та вітроенергетика, допомагає зменшити негативний вплив на довкілля та залежність від обмежених ресурсів. Це сприяє сталому розвитку та забезпечує енергетичну безпеку у майбутньому. Підвищення енергоефективності та розвиток інфраструктури, себто, означає зменшення витрат енергії при збереженні чи підвищенні продуктивності. Поліпшення енергоефективності допомагає

знизити споживання енергії та витрати на її закупівлю, що сприяє економічному зростанню та зменшує викиди парникових газів.

- Боротьба з корупцією та злочинністю: корупція та організована злочинність загрожують не лише економічному розвитку, але й демократичним інститутам, правам та свободам громадян. Ефективна боротьба з цими явищами включає в себе реформи правосуддя, поліції, а також впровадження прозорих та ефективних механізмів контролю. На жаль, в Україні досі існує колосальна корупція у всіх аспектах життя. Від навчальних закладів, лікарень до правоохоронних органів та державних структур на всіх рівнях. Високий рівень корупції також має значний, негативний вплив на моральний стан та відношення громадян до влади. Це дає можливість зацікавленим сторонам (як всередині держави, так і за її межами) набагато простіше керувати суспільною думкою та схилити людей до антивладних настроїв. Найпростішим прикладом можуть бути дороги у місті Житомир, котрі щорічно ремонтують, і що року вони в жахливому стані. Корупція підриває авторитет влади перед народом а відсутність покарання для винних лише посилює відчуття розчарування та зневаги. Стосовно злочинності, держава, на мою думку, здатна і навіть здійснює боротьбу з нею на достатньо поважному рівні. Національна поліція, СБУ здійснює тяжку і доволі ризиковану роботу з забезпечення правопорядку у державі. Очевидно, перспективи розвитку ще є, проте, не можна не зауважити, що у нашій державі для пересічного громадянина небезпека від інших осіб доволі мала, хоча, звісно, в час війни, дуже важко говорити про безпеку.

- Забезпечення прав людини та свобод громадян: гарантування прав людини та свобод громадян є одним з основних обов'язків держави перед своїми громадянами. Це включає в себе захист прав меншин, свободу слова, право на справедливий суд, та інші базові права та свободи. Недарма, покарання за злочини – позбавлення свободи. Це найвища цінність людини після самого життя. Кожний у державі, незалежно від статі, статусу, віку, політичних та ідейних переконань має бути рівний як в правах так і в обов'язках. На мою думку, не можна карати за будь яку думку, навіть максимально неприйнятну та розбіжну з думкою держави та більшості народу. Карати можна лише за вчинки (або-ж, звісно, за свідому бездіяльність, що потягла за собою наслідки). Справжня свобода, в моєму розумінні, це цілковита відсутність покарання за думки і погляди. Ці права мають оберігатись державою як найбільша цінність, і в жодному випадку, не можуть бути порушені. Люди мають бути вільні та почувати себе вільно і безпечно.

Отже, можна дійти висновку, що всі ці аспекти взаємопов'язані та впливають один на одного. Наприклад, корупція може підривати економічну стабільність та знижувати довіру до державних інститутів, що загрожує національній безпеці в цілому. Тому для забезпечення національної безпеки необхідна комплексна стратегія, яка охоплює всі аспекти життя країни. Важливо розвивати та покращувати кожен з напрямків. Неможливо виключити щось одне, адже таке рішення здатне зруйнувати усі досягнення в інших напрямках. Лише комплексним підходом, плеканням доброчесності та зниженням корупції можливо дійти до відносно стабільного стану національної безпеки та забезпечити добробут громадян та країни.

Список використаних джерел

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про національну безпеку України: Закон України від 31.03.2023 № 2469-VIII UPL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

**Попович Н.В., аспірант,
асистент кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Державного університету «Житомирська політехніка»**

Російський іредентизм як джерело загроз національній безпеці

Одним з різновидів етнічних відцентрових рухів є іредентизм, який все частіше стає джерелом міжнародної напруженості та створює загрози регіональній та глобальній безпеці. Починаючи з XIX ст., впродовж якого сформувалося сучасне розуміння понять нація, національний, національність, та до сьогодення, іредентизм продовжує залишатися однією з найвагоміших причин появи політичних конфліктів, які переростають у військові зіткнення, цьому сприяє не відповідність етнічних та державних кордонів та наявність так званих «розділених народів», населення яких перебуває в межах різних суверенних держав та прагне до воз'єднання в кордонах тієї, яку вважає етнічною батьківщиною. Іредентизм має багато спільного з іншими відцентровими рухами, зокрема з сепаратизмом, сецеонізмом та ін. Це ускладнює ідентифікацію окремих етнічних конфліктів як іредентистських.

Іредентизм поняття комплексне та багатозначне, саме тому не існує його єдиного трактування. Іредентизм можна розглядати як прагнення нації, розділеної кордонами іншої держави, до національного самовизначення, яке полягає у праві кожного народу на вільний вибір форми правління, захист та розвиток своєї культури, приєднання до держави, з якою відчуває національну та культурну спільність та навіть створення своєї власної держави. Ці справедливі принципи були обґрунтовані англійськими та французькими просвітниками та спочатку знайшли своє відображення в 14 пунктах Вудро Вільсона, які повинні були облаштувати післявоєнну Європу та побудувати справедливий світовий лад після завершення Першої світової війни, після Другої світової війни ці функції повинні були виконувати Статут ООН. Важливо зауважити, що в такому аспекті іредентизм має повне моральне виправдання та трактується як реалізація права народів на самовизначення.

На початковому етапі свого існування іредентизм дійсно характеризувався як націооб'єднуючий рух, наприклад італійський та грецький. З того часу іредентизм, як явище, проходить складний процес трансформації, який не завершується й сьогодні, адже виникають нові конфлікти на етнічній основі або активізуються «заморожені», вивчення яких додає нові теоретичні аспекти розуміння й концептуального трактування поняття іредентизм.

В сучасній політологічній науковій думці іредентизм трактується переважно як рух спрямований на злиття розділеного етносу з так званою «батьківською» державою, причому може ініціюватися як іредентою (національною меншиною), так і національною державою, також визначальним є те, що наявність політичної волі останньої є визначальною умовою реалізації іредентистської стратегії.

Дослідник іредентизму Т. Амброзіо, визначає іредентизм як крайній прояв внутрішнього націоналізму, адже передбачає спроби анексії території іншої держави з метою захисту спорідненої національності, що проживає в цій державі. У певних випадках одна держава- правонаступниця може силою втрутитися в іншу державу від імені своїх громадян з метою анексії [3]. Виходячи з етнічних та територіальних суперечностей, що досі існують в світі, які спричинені переважно не відповідністю державних кордонів етнічним, іредентизм дійсно стає важливим джерелом загроз національній безпеці.

В політичній науці загальноприйнято до іредентистських конфліктів відносити наступні: болгарський в Македонії, албанський в Косово, угорський у Румунії, протистояння між Вірменією та Азербайджаном, конфлікти в Сомалі та на Кіпрі та ін., але залишається велика ймовірність того, що іредентистські протистояння можуть виникнути й в інших регіонах, де є не вирішені етнічні питання. Після анексії українського Криму російською владою у світовому науковому та політичному дискурсі все більших обертів набуло питання «російського іредентизму», зокрема, цю тему у своїх публікаціях піднімали: Н. Мігольчич, Д. Діріба, М. Блен – Біркбек, С. Олександр та ін.

Українські науковці довгий час розглядали російсько-українські відносини з позицій сепаратизму, регіоналізму, що, на нашу думку, не відповідає дійсності, адже відцентрові тенденції на Сході та Півдні України були спровоковані пропагандистською політикою росії, а ніяк не внутрішніми прагненнями чи переконаннями населення. Цілеспрямована політика російського колоніалізму та експансіонізму заснована на так званій концепції «братського народу», й стала ідеологічним підґрунтям формування російського іредентизму. Комплексний семантичний аналіз концепції «братського народу», на основі англійських та російськомовних джерел з обґрунтування іредентизму з 1923 по 2022 рр., зробили українські дослідники І. Ільїн та О. Ніхматова., які встановили тісний взаємоз'язок між формуванням ідентичності «братського народу», на що була направлена радянська і російська політика та прагненням «захистити родичів» шляхом анексії[4, с. 11].

Ю. Запорожченко в історіографічному дослідженні сепаратизму, називає іредентизм його різновидом. Причому аналізуючи російську експансію після 2014 року, називає події в Криму іредентизмом, а події на українському Сході сецесіонізмом [2, 118]. Останнє твердження залишає місце для дискусій, адже так звані не визнані ЛНР та ДНР з самого початку були маріонетковими утвореннями Кремля, тому говорити про будь-яку самостійність та самовизначення, яку передбачає сецесіонізм, немає сенсу, крім того ці території здійснили відокремлення завдяки російській зовнішній військовій та політичній підтримці.

Аналізуючи іредентизм, Б. Бернадський, розглядає його в контексті міжнародних етнічних конфліктів, зокрема досліджує іредентистську складову міжетнічного протистояння на Балканах та вплив США на перебіг та вирішення цих подій [1, с. 102]. Іредентизм виникає як регіональне явище в межах поліетнічної держави, але несе загрозу на глобальному рівні, адже руйнує головний принцип післявоєнної європейської безпеки: непорушність державних кордонів.

Російський іредентизм цьому не виключення, адже став продовженням російської великодержавної політики експансіонізму, в основі якої лежить прагнення анексувати колишні радянські республіки. Внаслідок цілеспрямованої політики русифікації радянського керівництва на момент розпаду СРСР та проголошення незалежності колишніх радянських республік, поза межами Росії опинилося близько 20 млн. російськомовних громадян, тому, за умови ціленаправленої агресивної державної політики, активізація російського іредентизму була не минучою. Факт роздільності народу, іредентистська держава використовує як справедливу причину виникнення іредентистської політики, спрямованої на захоплення сусідньої території, а сам народ – розмінною монетою. На початку 1990 - х рр. такий сценарій не був реалізований через велику кількість внутрішніх економічних, політичних, соціальних протиріч, змінилася ситуація на початку 2000 – х рр., коли президентом стає В. Путін [5].

Отже, сьогодні іредентизм несе велику загрозу глобальній безпеці та світовому порядку, виникаючи як внутрішня загроза, адже виникає на ґрунті політичних, соціальних, економічних, міжетнічних відносин, він переростає у колосальну зовнішню загрозу, адже реалізуючи іредентистську стратегію зовнішньої політики одна держава прагне порушити територіальні кордони іншої держави. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало наслідком реалізації російської іредентистської політики по захопленню українських суверенних територій, але цей акт агресії несе небезпеку не лише для України, але й впливає на весь світовий порядок, адже безпрецедентне порушення РФ будь-яких міжнародних норм і правил та відсутність адекватних дій з боку міжнародної спільноти, розпалює нові конфлікти та активізує давно діючі.

Список використаних джерел

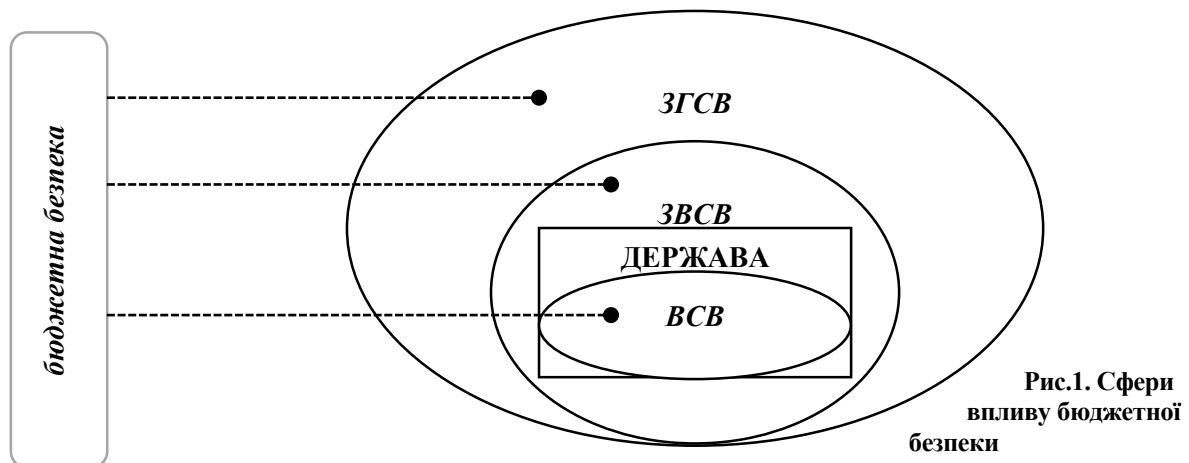
1. Бернадський, Б. В. "Іредентизм як джерело міжнародних конфліктів." Вісник Київського міжнародного університету. – Вип 6 (2007): 93-111.
2. Запорожченко Ю.В. Історіографічний вимір хронотопу сепаратизму в незалежній Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки. 2023. Т.34 (73). №4. С. 116-122.
3. Ambrosio T. Irredentism: ethnic conflict and international politics. Westport: Praeger Publ., 2001. 226 p URL: https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=XuPEEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR5&dq=irredentism&ots=SEU9RYApsL&sig=QKqsqO841NpXjnxVXTwbfKhV7hI&redir_esc=y#v=onepage&q=irredentism&f=false
4. Ilin, Illia, and Olena Nihatova. "The " Brotherly People " Metaphor and the Russian-Ukrainian Irredentist War: A Corpus-Based Study." *Czech Journal of International Relations* 58.2 (2023): 7-41. URL: https://www.researchgate.net/publication/369039490_The_Brotherly_People_Metaphor_and_the_Russian-Ukrainian_Irredentist_War_A_Corpus-Based_Study_Czech_Journal_of_International_Relations_2023_Ahead_of_Print
5. N Miholjic «The Role of Irredentism in Russia's Foreign Policy», *Caucasus International*, Vol. 9, No. ½, 2019, p. 88. URL: <http://surl.li/nwqar>

Свірко С.В., д.е.н., д.н.д.у., професор
завідувач кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Гоша К.С., студентка III курсу, групи НБ-1
Талібова А.М., студентка III курсу, групи НБ-1
Державний університет «Житомирська політехніка»

Роль бюджетної безпеки в сучасному світі

Сучасні реалії існування України в геополітичному просторі вимагають посиленої уваги до всіх складових національної безпеки. Не останню роль в їх складі відіграє бюджетна безпека, під якою розуміють стан фінансової захищеності сектору загального державного управління, що характеризується платоспроможністю та фінансовою стійкістю держави, як економічного суб'єкту, що надає можливість інституціональним одиницям вказаного сектору реалізовувати повноваження на виконання функцій держави максимально результативно та ефективно в умовах мінливого середовища, зовнішніх та внутрішніх загроз [1, 2].

З метою систематизації багатовекторної ролі бюджетної безпеки в житті суспільства в контексті об'єктної уваги державного управління пропонується викоремлювати внутрішню, зовнішню, та загальну сферу її впливу; їх формалізація представлена на рис.1 [1, 2].

Внутрішня сфера впливу:

1) В контексті нормативно закріпленої структурованості власне державної безпеки, бюджетна безпека обіймає таку субпідрядну позицію (рис.2) [3]. Варто зазначити, що більш глибоке дослідження і аналіз всієї сукупності складових державної безпеки в контексті об'єктної уваги державного управління дають можливість зробити висновок про первинність бюджетної безпеки серед інших видів державної безпеки загалом. При цьому аргументацією на користь правомірності та логічності останнього виступає той факт, що державна безпека загалом, як відповідний стан захищеності інтересів держави, досягається завдяки зусиллям власне цієї держави, які трансформуються у відповідний вид діяльності.

2) Така діяльність здійснюється відповідно в межах виконання державних функцій, а отже повністю фінансово забезпечуються з державного бюджету (ст. 87 Бюджетного кодексу України), який, в свою чергу, як зазначає фінансова наука, виступає основною складовою державних фінансів. Таким чином, відсутність бюджетної безпеки, в традиційному її розумінні, унеможливує досягнення державної безпеки загалом та всіх її складових зокрема. На підтвердження авторської позиції зауважимо, що бюджет загалом «у фінансовій системі кожної країни одне з провідних місць належить бюджету держави. На відміну від інших сфер і ланок він охоплює все суспільство, кожну юридичну та фізичну особу. За ступенем свого впливу є основним фінансовим інститутом. З одного боку, бюджет є фінансовою базою для реалізації державою своїх функцій, а з другого - інструментом впливу на різні сторони суспільно-економічного життя. Це настільки важлива ланка фінансів, що уявити собі державу без бюджету просто неможливо.» [4, С.158]. Отже, бюджетна безпека, виступаючи елементом фінансової безпеки, субпідрядним елементом економічної безпеки, одночасно являє собою інструмент забезпечення досягнення державної безпеки у цілому та поелементно, що є логічним наслідком зазначеної ролі бюджету в суспільстві;

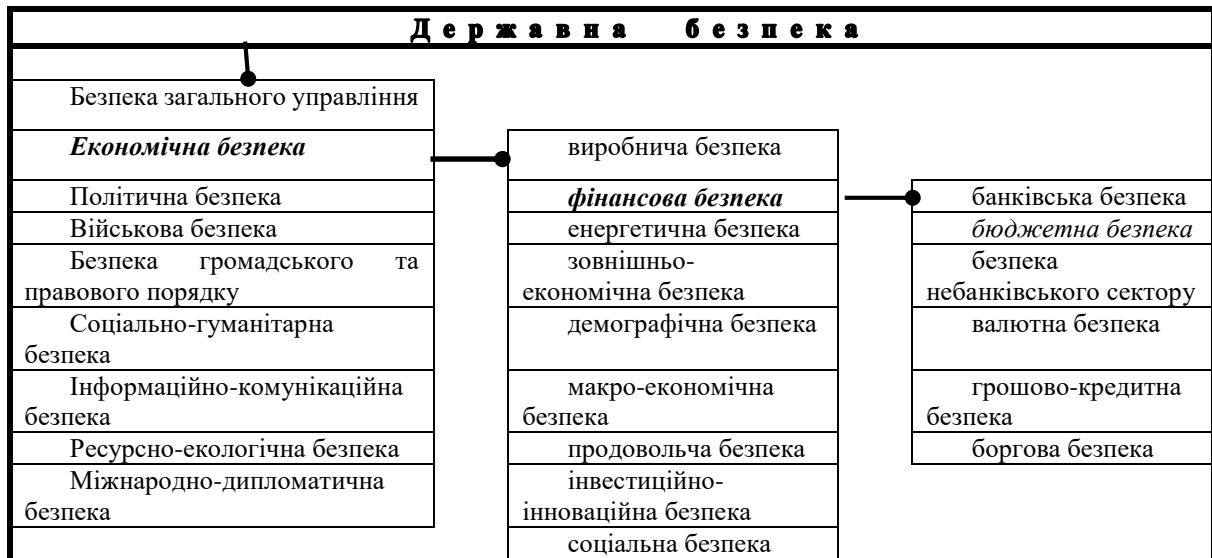

Рис.2. Місце бюджетної безпеки в структурі державної безпеки

3) З позиції власне держави бюджетна безпека уможливує подальше її існування як суверенного формального інституту, якому притаманна відповідна організація політичної спільноти під керівництвом уряду, що потребує фінансового забезпечення останнього;

4) З позиції державного управління виключна змістовно-рольова позиція бюджетної безпеки в межах системи державної безпеки обумовлює її віднесення до базових відправних об'єктів державного управління, формуючи новий його вид як цілеспрямовану, безперервну та організовану діяльність державних інституцій в сфері бюджетної безпеки з метою її досягнення, стабілізації та зростання;

5) З позиції державних фінансів (до складу яких, як відомо включені Державний та місцеві бюджети країни, загальнодержавні та цільові фонди, державні та місцеві позики, фінанси державних та комунальних підприємств), де бюджетна складова відіграє ключову роль, бюджетна безпека виступає одним з головних показників їх стійкості;

6) З позиції бюджетної системи та бюджетного процесу бюджетна безпека виступає: в цілому контрольним індикатором ефективності бюджетної сфери в цілому; щодо розпорядників та одержувачів бюджетних коштів – бюджетних установ та давних і комунальних підприємств – є гарантом їх подальшого функціонування та існування загалом;

7) З позиції економічних суб'єктів бюджетна безпека є інструментом забезпечення здійснення державного управління економікою країни за всіма її галузями;

8) З позиції громадян країни бюджетна безпека є запорукою їх подальшого забезпечення якісними державними послугами за всіма функціональними спрямуваннями згідно Конституції України, а також їх соціального захисту;

Зовнішня сфера впливу:

1) З позиції оточуючого середовища держав бюджетна безпека є запорукою рівноправних політичних та дипломатичних відносин;

2) З позиції оточуючого середовища зовнішніх економічних суб'єктів бюджетна безпека є детермінантом інвестиційної привабливості та конкурентоздатності;

3) З позиції захисту національних інтересів держави бюджетна безпека є запорукою реалізації всіх елементів державної безпеки на зовнішній геополітичній арені;

Загальна сфера впливу:

1) З позиції діяльнісного підходу бюджетна безпека виступає відповідним видом діяльності з притаманними їй особливостями;

2) З позиції пізнавального підходу бюджетна безпека є відповідним унікальним освітньо-науковим спрямуванням, що базується на міжгалузевому підході;

3) З позиції суспільства важливий макроекономічний показник, що впливає на ступінь довіри останнього до уряду оскільки шляхом його доведення через інформаційно-комунікаційні зв'язки, уможливує формування атрибутивно-го судження щодо ступеня результативності та ефективності цього уряду;

З урахуванням вищевказаного, ідентифікація місця бюджетної безпеки в сучасному світі має відбуватись за такими сегментами:

- елемент забезпечення функціонування та існування інституту суверенної держави;

- складова багатоелементної системи державної безпеки;
- об'єкт державного управління;
- інструмент управління державними фінансами, у тому числі бюджетною системою та бюджетним процесом;
- засіб контролю за станом платоспроможності та фінансової стійкості держави в частині бюджетних ресурсів і коштів;
- фактор економічного розвитку країни та суб'єктів господарювання;
- детермінанта соціальної захищеності громадян країни;
- інформаційне джерел суспільства з приводу доречних даних про стан використання коштів його індивідів - учасників поповнення дохідної частини бюджетів;
- вид професійної діяльності;
- освітньо-наукове спрямування;

Такий підхід до формування функціонально-вказівного апарату дозволяє суцільно охопити всі прояви такого явища, що ідентифікується як бюджетна безпека в часі (враховуючі всі сучасні тенденції як цього явища, так і його оточуючого середовища), так і просторі (умови та особливості власне існування цього явища).

Список використаних джерел

1. Свірко С.В. Механізми державного управління бюджетною безпекою: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дом «Бук-Друк», 2021. 436 с.
2. Свірко С.В., Тарасова Т.О. Бюджетна безпека: місце та роль в сучасному механізмі державного управління. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва*. 2021. №1. С. 257-273.
3. Корж І. Ф. Державна безпека: методологічні підходи до системи складових поняття. *Правова інформатика*. 2012. № 4 (36). С. 69–75.
4. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. : НАДУ, 2014. 448 с.

**Свірко С.В., д.е.н., д.н.д.у., професор
завідувач кафедри національної безпеки,
публічного управління та адміністрування
Северенчук І.І., студент 3-го курсу, групи НБ-2
Державний університет «Житомирська політехніка»**

Складові національної безпеки України

Обрання Україною нового вектору розвитку на засадах незалежності та перегляду всіх сфер життя на предмет гармонізації їх до найкращих прикладів суспільного життя західної світової спільноти викликало потребу в суцільній перебудові всіх механізмів держави і, перед усім, системи національної безпеки [1, 2]. Це завдання набуло гострого звучання з початку збройної агресії проти України в 2014 році і посилюється з кожним роком.

Попри певну усталеність систем національної безпеки, його складові, а отже пріоритети постійно видозмінюються; ця тенденція найбільш яскраво проявилось в останні десятиріччя на тлі глибинного прискорення глобальних, регіональних та локальних змін різнопрофільного характеру. Так, наразі в усьому світі гостро постали питання кібернетичної, епідеміологічної, біологічної, економічної, техногенної, військової безпеки, які потребують нагального вирішення через консолідацію зусиль всього людства [1, 2].

Зауважимо, що попри широке обговорення характеристики поняття “національної безпеки” питання складових останньої опрацьовувалось дуже обмежено. Нагадаймо, що Закон України “Про основи національної безпеки України” (на тепер не чинний, але змістовно корисний) статтею 7 фактично виокремив в межах національної безпеки певні її складові (безпека зовнішньополітичної сфери, державна безпека, безпека воєнної сфери та державного кордону, безпека внутрішньополітичної сфери, економічної сфери, безпека соціальної та гуманітарної сфери, безпека науково-технічної сфери, безпека в сфері цивільної захисту, безпека екологічної сфери, безпека інформаційної сфери) [3]. Діючий Закон України «Про національну безпеку України» уникає такого поділу апелюючи в межах національної безпеки до воєнної безпеки, громадської безпеки і порядку, державної безпеки [4]. В той же час, діюча Стратегія національної безпеки України передбачає прийняття таких субпідрядних документів в межах останньої [5]: “Стратегії людського розвитку, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегії економічної безпеки, Стратегії енергетичної безпеки, Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату, Стратегії біобезпеки та біологічного захисту, Стратегії інформаційної безпеки, Стратегії кібербезпеки України, Стратегії зовнішньополітичної діяльності, Стратегії забезпечення державної безпеки, Стратегії інтегрованого управління кордонами, Стратегії продовольчої безпеки та Національної розвідувальної програми». Фактично, перелік вищевказаних нормативних документів підтверджує статус закріплених в останніх напрямів безпеки як складових національної безпеки загалом.

Звернення до Конституції України виявило таку сукупність зобов'язань держави щодо реалізації [6]: безпеки суверенітету (ст.2), безпеки особистості (ст.3, 27-29), соціальної безпеки (ст.3, 17, 44, 46, 47), безпека державної влади, конституції (ст.5), безпеки місцевого самоврядування (ст. 7), етнічної, мовної, культурної, релігійної безпеки (ст.10, 11), безпеки прав власності (ст. 13), природно-ресурсної безпеки (ст. 14), політичної, економічної, ідеологічної безпеки (ст. 15, 17, 34, 36, 44), екологічної, радіаційної безпеки (ст. 16), інформаційної, військової, територіальної безпеки (ст. 3, 17), зовнішньополітичної безпеки (ст.18), конституційної безпеки (ст.24), безпеки громадянства (ст.25), безпеки поглядів та переконань (ст.34), громадської безпеки (ст.39), трудової безпеки (ст.44), безпеки охорони здоров'я (ст. 49), безпеки освіти (ст. 53), безпеки творчості (ст. 54), юридично-правової безпеки (ст.59-61), національної, митної, бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної безпеки (ст.92) тощо.

Цікавим та доречним щодо вивчення вбачається функціональний підхід ООН та Міжнародного валютного фонду, викладений у Керівництві зі статистики державних фінансів, за яким функціональні спрямування держави визначаються такими напрямками: загальне управління, оборона, суспільний порядок та безпека, економічний напрям, охорона навколишнього середовища, житлово-комунальні послуги, охорона здоров'я, відпочинок, культура та релігія, освіта, соціальний захист [7].

На підставі критичного аналізу підходів до складових національної безпеки, беручи до уваги тенденції розвитку сучасного суспільства (глобалізаційні процеси, сформовані та прийняті до реалізації усіма країнами світу Цілі сталого розвитку, перехід людства до фази інформаційного суспільства та шостого технологічного устрою тощо) пропонується така сукупність складових національної безпеки: безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна

безпека; міжнародно-дипломатична безпека. Змістовне наповнення вказаних складових національної безпеки уявляється наступним (таблиця 1).

Така сегментація національної безпеки враховує вітчизняне нормативно-правове поле, світові підходи до визначення об'єктної уваги держави та її загроз, сучасні тенденції до розвитку громадського суспільства.

Таблиця 1

Характеристика складових національної безпеки *

<i>Назва складової</i>	<i>Визначення поняття</i>
Безпека загального управління	стан захищеності системи загального державного управління від різнопрофільних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшої розбудови
Політична безпека	стан захищеності політичної системи держави від різних загроз з метою забезпечення її функціонування та подальшого розвитку
Економічна безпека	стан захищеності економіки держави від різнофакторних загроз в контексті забезпечення розвитку усіх її інституційних секторів
Військова безпека	стан захищеності державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих державних інтересів від військових загроз
Безпека громадського та правового порядку	стан захищеності життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина від загроз їх спокою та майновим правам, а також діяльності економічних суб'єктів
Соціально-гуманітарна безпека	стан захищеності соціальної, освітньої, наукової, культурної, духовної, медичної, медіа сфер від різновекторних загроз на забезпечення їх функціонування та подальшого розвитку
Інформаційно-комунікаційна безпека	стан захищеності методів, процесів та способів використання обчислювальної техніки і систем зв'язку від загроз викрадення, зміни та знищення інформації з метою забезпечення ефективної організації діяльності людей
Ресурсно-екологічна безпека	стан захищеності довкілля та надр держави від загроз порушення їх рівноваги, знищення, неефективного використання з метою їх забезпечення їх збереження та відновлення
Міжнародно-дипломатична безпека	стан захищеності міжнародної та дипломатичної сфери держави від зовнішніх загроз державі з метою забезпечення миру та добросусідських партнерських відносин

- *складено на підставі [1, 2];*

Виклики сучасного світу, загрози та небезпеки кожної країни формують вимогу щодо посилення наукових спрямувань вчених у напрямку державного управління державною безпекою. Сформовані складові національної безпеки (безпека загальнодержавного управління; політична безпека; економічна безпека; військова безпека; безпека громадського та правового порядку; соціально-гуманітарна безпека; інформаційно-комунікаційна безпека; ресурсно-екологічна безпека; техніко-техногенна безпека; міжнародно-дипломатична безпека) відображають сучасні наукові та нормативні підходи до їх ідентифікації та враховують тенденції розвитку сучасного громадського суспільства.

Список використаних джерел

1. Свірко С.В. Механізми державного управління бюджетною безпекою: монографія. Житомир: ТОВ «Видавничий дом «Бук-Друк», 2021. 436 с.
2. Євдокимов В.В, Свірко С.В., Супрунова І.В. Ідентифікація складових державної безпеки як об'єктів державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2020/6.pdf
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>
4. Про національну безпеку України: Закон України №2469-VIII від 21.06.18. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020 від 14.09.20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>
6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
7. Government nance statistics manual 2014. Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2014. 446p.

Імплементация стандартів НАТО у діяльність Збройних Сил України

Запровадження стандартів НАТО у складові сектору безпеки та оборони є одним із пріоритетних завдань для нашої держави на шляху до Альянсу. Ця тема залишається актуальною вже не один рік.

Першочерговість запровадження стандартів НАТО (так звані критичні стандарти) визначається пакетами Цілей партнерства Україна – НАТО, останній з яких був схвалений 23 травня 2018 року на рівні глав постійних делегацій держав-членів.

Стандарт НАТО, він же «Угода зі стандартизації» (англ. Standardization Agreement; STANAG) – міжнародний договір, який регламентує загальні правила, визначає спільний порядок дій, закріплює єдину термінологію і встановлює умови уніфікації технічних процесів, а також озброєння та військової техніки, іншої матеріальної частини збройних сил Альянсу та країн-партнерів. Стандарти НАТО об'єднані в складну і взаємопов'язану ієрархію керівних документів Альянсу, що мають утворювати систему систем стандартів.

Стандарти НАТО, яких близько 1200 одиниць – це лише невеличка частина документів НАТО, яка направлена виключно на забезпечення досягнення оперативної та технічної сумісності сил оборони. Наприклад, Річні національні програми під егідою Комісії Україна - НАТО містять лише два розділи, присвячені оборонним, військовим і безпековим питанням. Усі інші розділи розкривають політичні, економічні, ресурсні та правові питання.

Запровадження стандарту НАТО – комплекс заходів, що включає вивчення та прийняття рішення про застосування у секторі безпеки і оборони положень (норм, вимог) стандарту НАТО, прийняття до прямого застосування або розроблення на основі стандарту НАТО відповідного акта законодавства чи документа з військової стандартизації, надання йому чинності в установленому порядку, застосування розробленого документа в діяльності складових сектору безпеки і оборони України [1].

Завдання щодо запровадження стандартів НАТО в діяльність Міноборони, Збройних Сил України та інших складових сил оборони визначені законодавством, зокрема Законом України «Про національну безпеку України» та стратегічними оборонними документами України – Стратегією національної безпеки України, Стратегічним оборонним бюлетенем, Воєнною доктриною України.

Окрім вищезазначених документів, завдання із запровадження стандартів НАТО визначаються також щорічними Річними національними програмами під егідою Комісія Україна-НАТО, Планами пріоритетних дій Уряду тощо.

Досвід опрацювання стандартів НАТО показує, що в окремих випадках відповідні чинні національні стандарти висувають більш жорсткі та якісні вимоги до продукції оборонного призначення. Є й інші випадки, коли запровадження стандартів НАТО є недоцільним. До прикладу, щодо дії Військово-Морських Сил в арктичних умовах.

Важливим етапом процесу запровадження стандартів НАТО є вивчення та порівняльний аналіз стандарту НАТО з національною нормативно-правовою та нормативною базою. Під час аналізу визначають спільні галузі та значні відмінності, можливість запровадження, часові параметри, фінансові витрати, порядок проведення заходів. Саме на підставі цього аналізу ухвалюють рішення щодо доцільності та обсягів запровадження стандарту НАТО.

Стратегічними оборонними документами України передбачена взаємосумісність з військами/силами Альянсу та збройними силами держав-членів НАТО не лише Збройних Сил України, а й інших складових сил оборони (Служба безпеки України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України). Отже, доцільно розглядати необхідність запровадження в цих структурах певного відсотка стандартів НАТО (до прикладу, з питань планування операцій, логістики, медичного забезпечення тощо), особливо тих, які передбачені Цілями партнерства.

Більшість оперативних та адміністративних стандартів НАТО призначені для запровадження в Збройних Силах України. Водночас, стратегічними оборонними документами України передбачена взаємосумісність з військами (силами) Альянсу та збройними силами держав-членів НАТО не лише Збройних Сил України, а й інших складових сектору безпеки і оборони (наприклад, Служби безпеки України, Національної гвардії, Державної прикордонної служби та інші). Таким чином, доцільно розглядати необхідність запровадження в цих структурах певного відсотку стандартів НАТО (наприклад, з питань планування операцій, логістики, медичного забезпечення тощо), особливо тих, які передбачаються Цілями партнерства [2].

У короткостроковій перспективі в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та складових сектору безпеки і оборони сплановано запровадження (опрацювання):

- на кінець 2023 року – 100% стандартів НАТО, передбачених Цілями партнерства Україна-НАТО;
- на кінець 2025 року – 545 чинних стандартів НАТО (приблизно 48% від їх загальної кількості).

Отже, запровадження стандартів НАТО – це не виключне зобов'язання Збройних Сил України, а конкретна цілеспрямована робота усіх складових сектору безпеки і оборони держави. А досягнення сумісності та впровадження натовських стандартів для України є не лише кроком в напрямку реалізації курсу на євроатлантичну інтеграцію, але й важливим чинником реформування й посилення Збройних Сил та сектору безпеки і оборони в цілому.

Список використаних джерел

1. Інформаційний матеріал щодо запровадження стандартів та керівних документів НАТО. Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.mil.gov.ua/content/mil_standard
2. Стандарти НАТО: механізм і темпи впровадження, адаптація до українських реалій. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://armyinform.com.ua/2021/02/12/standarty-nato-mehanizm-i-temru-vprovadzhennya-adaptacziya-do-ukrayinskyh-realiy/>

Тростенюк Т.М., доктор філософії, доц.
Вербовський В.В., магістрант, студент групи ПУАМ-6
Державний університет «Житомирська політехніка»

Державна політика в сфері національної безпеки

Проблема національної безпеки стає все більш актуальною не лише на внутрішньому, але й на міжнародному рівні в сучасному світі. Забезпечення національної безпеки є важливим завданням, оскільки це створює необхідні умови для ефективного функціонування окремих країн та всього світового суспільства.

Основна думка полягає в тому, що захист національних інтересів, який є основою національної безпеки України, потребує аналізу історичної взаємодії народів. Забезпечення та досягнення потрібного рівня національних інтересів від прихованих загроз та очевидних ризиків можливе лише шляхом співпраці держав і соціальних груп.

Актуальність дослідження питань національної безпеки України обумовлюється історичними подіями. Розвиток міжнародних відносин супроводжується збільшенням випадків військових конфліктів, техногенних та природних катастроф, фінансових втрат і людських жертв.

Головною метою функціонування механізму державної політики в Україні є досягнення цілей національної безпеки. Основною функцією державної політики є забезпечення збалансованого існування соціальних та національних інтересів шляхом моніторингу, діагностики, виявлення та ідентифікації, запобігання та припинення, мінімізація та нейтралізація внутрішніх та зовнішніх загроз і ризиків.

У складній та змінній геополітичній та економічній обстановці Україна розвиває ефективне державне управління, що вимагає великих зусиль та постійного зацікавлення керівників на всіх рівнях, науковців та громадян країни у забезпеченні національної безпеки на основі національних інтересів.

Один із ключових засобів державної політики для забезпечення національної безпеки країни - це організаційно-правові механізми. Організаційний механізм передбачає координацію дій уряду, створення відповідних структур у сфері національної безпеки та проведення публічних обговорень на цю тему. Правовий механізм проявляється через прийняття відповідного законодавства та його контрольну функцію. Вчені, такі як С. Головащенко, Т. Іванова, М. Латиніна, О. Руденко, Т. Яровий та інші, присвятили свої дослідження питанням національної безпеки, розглядаючи теоретичні аспекти міжнародно-правових проблем, а також питання співпраці в рамках міжнародних організацій. У сучасному інформаційному суспільстві актуальність наукових досліджень на ці теми залишається незмінною, оскільки загрози національній безпеці постійно змінюються та стають більш динамічними.

Згідно з положеннями Закону України «Про національну безпеку України» [2], життя та здоров'я окремих громадян і громадян є найвищими цінностями країни, що потребують особливого захисту від суб'єктів влади, особливо в адміністративно-політичній сфері, яка включає сектор оборони. На сьогодні відбуваються значні реформи у секторі національної безпеки та оборони України, однак він все ще не відповідає сучасним вимогам. Актуальні проблеми і виклики, що виникають у цій сфері, включають нові та науково обґрунтовані підходи до формування національних військових структур і пошук більш ефективних методів та механізмів захисту національних інтересів від реальних та потенційних загроз військового характеру. Стаття 3 Конституції України [1] стверджує, що національна безпека забезпечується за допомогою збалансованої державної політики, яка ґрунтується на загальнодержавних та галузевих концепціях, доктринах, стратегіях та програмах у різних сферах, включаючи політичну, економічну, соціальну, воєнну, екологічну, науково-технологічну, інформаційну та інші.

Аналіз терміну «національна безпека», який з'явився в українській термінології разом із набуттям Україною незалежності, визначався в контексті вторгнення в Україну. Цей термін активно вивчається через призму філософського розуміння та історії держави та права. Деякі дослідники звертаються до античних філософів та мислителів античного світу для розуміння цієї категорії. Хоча термін «національна безпека» виник у США, його прийняли і в інших країнах, включаючи Україну. Він трактується як поняття, яке охоплює такі сфери державної політики, як спільна оборона та зовнішні відносини. Американські дослідники підкреслюють важливість змісту, організації та правових аспектів національної безпеки.

Аналізуючи офіційне визначення національної безпеки України, яке закріплене в законі України «Про національну безпеку України» [2] від 21 червня 2018 року №2469-VIII, можна зрозуміти, що державна політика у цій сфері націлена на захист від реальних та потенційних загроз:

а) державі – її державного суверенітету, територіальної цілісності та демократичного конституційного ладу;

б) інших національних інтересів України, до яких, згідно з цим законом, належать життєво важливі інтереси людини та суспільства. Ці інтереси, разом із інтересами держави, забезпечують державний

суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян.

Можна зазначити, що державна політика у сфері національної безпеки України перш за все має ґрунтуватися на принципах, закріплених у Конституції України [1]. Вона повинна бути розроблена з урахуванням всіх факторів, що становлять реальні та потенційні загрози для національної безпеки. Така політика має бути узгоджена з відповідними нормативними актами. Підготовка національної безпеки та оборони України є важливою частиною загальної підготовки країни до захисту. Вона включає як попередні заходи у мирний час, так і активні заходи у періоди загрози або конфлікту, включаючи введення воєнного стану.

Список літератури

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>